

Inntektsutvalget for jordbruketinntektsutvalget@lmd.dep.no

Vår ref
2021/66-2

Dykkar ref

Saksbehandler
Frode Damstuen

Dato
14.12.2021

Uttale til Inntektsutvalget i jordbruket

Representantskapet i Interkommunalt politisk råd for Nord-Gudbrandsdal behandlet saken i møte 10.12.21 og vedtok å gje følgende uttale:

Siden det nåværende inntektsberegningssystemet i jordbruket ble utformet på 1990 tallet har strukturen i norsk landbruk endret seg betydelig. For at tallene i størst mulig grad skal gjenspeile situasjonen i Nord-Gudbrandsdal har vi valgt å ta utgangspunkt i SSB sine tall for det daværende Oppland fylke. Nedenfor er flere tabeller som viser utviklingstrender for landbruket i perioden 2010 fram til nå. Trendene som illustreres i disse tabellene har vart i flere tiår, men for å vise utviklingen har vi valgt å konsentrere oss om perioden fra 2010 fram til i dag.

Tabellen nedenfor viser antallet foretak med de forskjellige typene produksjon i gamle Oppland fylke:

	Jordbruksbedrifter										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
05 Oppland (-2019)											
I alt	5 153	5 060	4 970	4 875	4 782	4 641	4 521	4 451	4 327	4 271	0
Korn og oljevekstar	555	558	531	525	498	487	496	491	469	452	0
Øvrige jordbruksvekstar	1 101	1 079	1 088	1 007	1 006	908	783	751	685	720	0
Hagebruksvekstar	58	51	48	50	49	52	47	44	43	40	0
Storfe mjølkeproduksjon	1 111	1 056	1 024	990	936	904	921	875	855	811	0
Storfe kjøttproduksjon	521	538	543	560	531	546	580	597	585	597	0
Storfe mjølk- og kjøttproduksjon i kombinasjon	275	276	233	212	219	215	158	166	144	154	0
Sau	970	970	956	953	945	949	969	950	960	923	0
Øvrige grovføretande dyr	279	263	290	297	303	296	281	283	298	300	0
Svin og fjørfe	111	112	109	124	130	128	120	129	118	114	0
Blanda produksjonar	172	157	148	157	165	156	166	165	170	160	0

Tabellen nedenfor viser antallet jordbruksbedrifter gamle Oppland fylke fordelt på størrelsen på dyrket mark som foretaket driver:

	Jordbruksbedrifter										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
05 Oppland (-2019)											
I alt	5 153	5 060	4 970	4 875	4 782	4 641	4 521	4 451	4 327	4 271	0
- 49 dekar	602	587	563	535	536	427	421	446	414	409	0
50 - 99 dekar	876	876	867	862	856	864	810	750	721	739	0
100 - 199 dekar	1 666	1 631	1 597	1 552	1 502	1 506	1 440	1 390	1 345	1 290	0
200 - 299 dekar	1 052	1 022	988	973	914	879	876	857	828	799	0
300 - 499 dekar	695	679	689	664	667	642	638	658	636	641	0
500 dekar og mer	262	265	266	289	307	323	336	350	383	393	0

Tabellen nedenfor viser samlet jordbruksareal i gamle Oppland fylke i samme perioden:

	Jordbruksareal i drift										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
05 Oppland (-2019)											
I alt	1 024 798	1 011 848	1 006 733	1 000 167	999 208	996 905	994 378	997 859	1 002 326	996 000	0

Tabellen nedenfor viser antallet husdyr per jordbruksbedrift i gamle Oppland fylke i samme periode

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
05 Oppland (-2019)											
Storfe i alt	54,7	56,2	58,5	59,5	60,7	62,4	64,3	65,3	64,8	66,3	0,0
Kyr i alt	20,5	21,0	21,9	22,5	22,9	23,7	24,3	24,9	25,2	25,4	0,0
Mjølkekyr	20,4	20,9	22,3	23,0	23,1	23,8	24,3	24,8	25,2	25,5	0,0
Ammekyr	15,8	16,5	16,6	16,9	17,6	18,3	19,4	19,7	19,8	19,8	0,0
Sauer over 1 år	69,2	70,3	69,7	72,5	71,8	73,4	75,7	76,6	78,2	75,3	0,0

Som tabellene viser har arealet i drift vært tilnærmet uendret mens antallet jordbruksforetak har gått ned. Resultatet av dette er at hvert foretak driver mer areal og har flere husdyr. For å få til dette har landbruket endret seg fra å være en arbeidsintensiv næring til å bli en svært kapitalkrevende næring. Det har blitt investert betydelig i mer effektive maskiner, større fjøs og arbeidsbesparende teknologi som for eksempel melkeroboter. Store investeringer stiller store krav til inntjening og for å få til dette har løsningen ofte vært å øke produksjonsomfanget. Andelen leiekvote og leiejord har derfor økt betydelig siden dagens utregningsmodell ble vedtatt.

Hvilken betydning har disse endringene for inntektsberegningen i jordbruket?

Utgifter til leie av jord og kvote regnes ikke med som utgifter

Dagens modell for beregning av inntekt i jordbruket tar utgangspunkt i at bondens utgifter til leie av jord og kvote ikke regnes med som utgifter.

Etter hvert som jordbruksbedriftene har blitt større og færre har jordbruksbedriftenes omfang av leid jord og kvote økt mye. Tidlig på 1990 tallet var omfanget av jordleie såpass lavt at dette ikke utgjorde en utgift av betydning for de fleste jordbruksbedrifter. I dag har dette endret seg. Dersom utgifter til jord og kvoteleie regnes inn som en kostnad for gårdbrukeren vil dette utgjøre en betydelig reduksjon i reell inntekt i jordbruket.

Mange av de som leier ut jord og kvote er ikke aktive i næringa lenger. Dermed er dette penger som går ut av næringa. I mange områder med et aktivt landbruk har det også blitt økte priser på leie av jord og kvote de senere årene. Ifølge prisstatistikken på melkekvote.no har prisen på melkekvote nesten doblet seg i det gamle Oppland fra 7.65 kr per liter i 2010 til 15 kr per liter i 2020.

Avkastning av egenkapitalen:

Som nevnt har jordbruket har endret karakter de siste 30 årene fra å være arbeidsintensivt til å bli en svært kapitalkrevende næring. Da dagens system for beregning av jordbruksinntekter ble fastsatt tidlig på 1990 tallet var landbruket langt mindre kapitalkrevende enn i dag. I dagens beregningsmodell blir avkastning av egenkapital og vederlag for arbeidsinnsatsen beregnet under ett.

I takt med at investeringene har økt har det fra mange hold kommet kritikk for at det ikke blir beregnet at det skal gis en rimelig avkastning på kapital investert i landbruket. Det knytter seg ofte betydelige investerte summer til den enkelte gård. Dersom det ikke beregnes inn at denne kapitalen skal ha en avkastning på linje med annen kapital som investeres i meningsfylte prosjekter i samfunnet så vil dette føre til at vederlaget for arbeidet blir lavere enn det som er riktig sett opp mot den risikoen bonden tar på seg ved å låne og investere.

Et årsverk i landbruket er 95 timer mer enn i industrien

I landbruket er et årsverk beregnet til 1845 timer, mens det i industrien er 1750 timer. Et årsverk i landbruket bør beregnes med likt timetall som for lønnstakere. De bøndene som har husdyr er alltid på vakt på en måte som andre lønnstakere ville ha blitt ekstra kompensert for. Og de fleste i jordbruket jobber helg, helligdager kveld og natt uten å motta noen ekstra kompensasjon for dette, slik lønnsinntakere ville ha fått.

Oppsummering:

Spørsmålene som inntektsutvalget skal behandle er til dels ganske tekniske og det er ikke så lett for folk uten fagkompetanse i økonomi å forstå alle sammenhenger i det regnestykket som skal settes opp. Men det som betyr noe for folk i landbruksnæringen og samfunnet rundt er at inntektsutvalget finner en modell som viser inntektene i landbruket på en mest mulig realistisk måte som gjør det mulig å sammenligne inntektene i landbruket med andre yrkesgrupper. På den måten kan landbruket og staten forhandle med et utgangspunkt som alle parter er enige om. Det vil også bli mer tydelig for allmennheten hvordan økonomien i landbruket er til enhver tid.

Kommunene i Nord-Gudbrandsdal er kommuner hvor landbruket er viktig med tanke på sysselsetting og bosetting. For våre kommuner er det avgjørende for framtida at landbruket beholder en lønnsomhet som er så god at det blir attraktivt for unge mennesker å etablere seg i næringa, og at de som allerede er i næringa finner det attraktivt å fortsette der. Et mer reelt tallgrunnlag som utvalget skal framskaffe er et viktig virkemiddel i så måte.

Vedtaket begrunnes med at landbruket er viktig for kommunene i Nord-Gudbrandsdalen. Det er viktig for regionens framtid at landbruket sikres en tilfredsstillende lønnsomhet slik at nye generasjoner velger å etablere seg i næringa, og at de som er i næringa velger å fortsette der.

Med venleg helsing

Frode Damstuen
Daglig leder